

Хауа-табийгат байлыкъланы толу хайырланыргъа

Ахыры. Алпы 1-чи бетгедеи.

КъМР-ни экономиканы айнытуу эм сатуу-алуу министри Мускуланы Алий «КъМР-де кеп торлю жумушла тамалганы арны юсюнден» буурукъга торленуле кийригилерини ошонден билдиргенди. Ол федеральнй законгъа келиширилгенди. Анда араланы ишлерини, алаань мекямларны керюмдюлеринден башлап кыялы жумушла тамалганы арналары дери битеу къыралда да бир нызам тохташдырылды.

Дагында Мускул улу «Россеини Юг Жаны» деген федеральнй программаны болжалы 2013 жылгъа дери созулганы билдиргенди. Былтыр финан кризисни хатасандан ала, белгиленген ишлеге ача берилгенде, ошон этилгенди алай. Ача топусуналы бленонорюкю, жалаңда программаны болжалы созулганды.

КъМР-ни финанса министри Дарет Бишенов ба адамгъа ача болушукъ этилгенди да билдиргенди. Битеу да бирге кыялы жашуу болумгъа тоюгленге республикалы бюджетден 5,9 миллион сом бөлөөнеди.

КъМР-ни урууну эм социальнй айнтыу министр Тобейланы Альберт юч адамгъа, ол санда Улуу Ата журт урууну ветераны В. Золотухингге, 3-чо группаны сакъат А. Михалковгъа резерв фонднан ача болушукъ этилген билдиргенди. Къазахстандан кечоп келген Х.Эдокова ач жашуу болумун игилендирге КъМР-ни Президентини бууругу бла 300 миң сом берилгенди.

КъМР-ни билим берюу эм илму министри Сафарби Шахатовсое былай да бек иги усталаны сайлау эмда сауыгалуу жаны билим берюу бардырылганы билдиргенди, ол жаны бла тиийши буурукъ да хазыранганды. Дагында ол республикада школ-

ланы бошагъанлагъа байрамны къурау жаны бла жумушланы болушукъ этилгенди да айтканды. Александр Меркулов шюнда сабийлен къоркыусулуулугун жалчытугъа аслам эс бууругъа буурукъанды.

Кенгешни ахырында Правительствону членери кеслерини жарсыларыны кошлеринден билдиргенди. Чегем району администрацияны таматасы Михаил Мамбетов 1-чи майдан 10-сунд дери спорт эришуле бардырмазгъа буурукъ келген билдиргенди эм ол не бла байламлы болганы сорганды.

Анга жууап бере, КъМР-де ич ишени министри Юрий Томчак алай оңу РФ-ни ич ише министри Рашид Нургалиевни селектор кенешине этилгенди айтканды. Ол а Улуу Хорлапны 65-жыллык юбилейине хазыранганды эм байрам конюнде террорчулагъа кеслерини аман ишлерин бардырыргъа оң бермез

ючюн этиледи. Бусагъатда кеп адамла къыташхан ишле не къадар аз бардырылганы иги болганы белгиленди. Александр Меркулов аны тогъса нагъанды эм республиканы жалчытуу къоркыусулуулугун жалчытугъа аслам эс бууругъа кереклисин чертгенди.

Черек району администрациясыны таматасы Темиржанлы Матий школлагъа ремонт этилгенде, къурулушчулагъа тельменей къылаган борч улуу болганы айтканды. «Жангыртуу ишлени бардырыргъа заман энта да жетип келеди, биз а эски барларнызын тельпо бошагъанбыз. Ишчиле бизни союрге бериле, ала терс этилде деп къалай айтхын», - дегенди.

Александр Меркулов проблеманы жуукъ заманда кетериге сөз бергенди. Кенгешче баша законаны проктлерге да созулгенди.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

КъАБАРТЫ-МАЛКЪАРНЫ АЛТЫН ЖУЛДУЗЛАРЫ

Кавказдан Берлинге дери

1942 жылда, немелле Къабарты-Малкъларны жерине киргенде, аскер комиссариаты арбизандан позоней 37-чи аскери позицияларны кеп жашла кетгенде. Линейни участканы шичиси Шабса Машкаудан да ала бла бирге эди.

Къабарты уруш жолла бла Север Кавказдан Берлинге дери барганды танклары атынуу 530-чу истребитель полкда маруучу, артау ач топу командири сержант Шабса Машкаудан. Тагарогну эм Мелуучу аратлары азатлаугъа къыташканды. Фашист аскерле бла Латвияда, Польшада эм Восток Пруссияда серженди.

Къыркъ бешинчи жылда апрельде 530-чу артиллерия полк 28-чи армияны къуумунда Берлинден узакъ болмай уруш эте эди. 1-чи Белорус эм 1-чи Украина фронтлары аскерлери 24-но апрельде Горканыны ара шахарындан юг-восток табада немеллиени эки жооз миң чакълы адамы болгъан Франкфуртгубей группировкасын къурушугъа алынуу бошагъанды. Артиллерия эвен 530-чу артиллерия бек къаты юрешгенди. Алай болмагъандыла.

Апрельни ахырында Менинг-Зее деген къыно тийеринде подполковник Даниленченко Гитлерин эвен 530-чу артиллерия полк фашисте бла болмагъанын юкъ сержемиге киргенди. Машкауданы топ расчёты анча буурукъан жерде тохтады. Артиллериясте узакъ топ тауушланы ошитоидиле. Былайда а алыкъа тегерек шоуду. Агъач кыйыры бла асфальт жол барды. Оң жанларда, жол буурукъан жерде аты бла.

Билмей тургъанлай агъач артындан пулемёт эм топ атылганы тауушла чыкъланды. Жолда а алыкъа а бери керюнмейди. Жол таба къаргъанлай, Шабсань къылакъ жаны бла окъ сьозгъарып этиде. Окъла дагында атылдыла. Артиллериястен бири окупну башында аду...

оң жанын бурулуу, чырыла таба барды. Алайда орналган топу расчётындан адам къламгъан эди. Машкаудан, автоматчикле окъ жуаун жуудурукъанларны эсине да алмай, ол топха чабады. Фашист самоходка топха къаршы жуукълашкан эди. Бир неча секундну ичинде, топу жарлып аты. Ошон халда тохтады, алай тобу буурукъан эди. Ол атардан бир секунд алгъа, околха секирил, Шабса алай бла сау къалды. Юсюнден топуракъ тугулангы къытып, околдан чыкълды. Насыкха, тобуна а бери болмагъан эди.

- Ма, фашист жанувар! - деп, самоходканы аты. Куурч машина жанды. Гитлерни автоматчикле ач, экиште ийилп, сауларынды ата. Шабсань топу таба чабадыла. Артиллерист, топу околкала жайычу снаряд бла жерлеп, фашист жану аскерчиле аты. Снаряд чыкългъан жерге къаргъан да этмей, ол бирси топха чабады. Андан атып, дагында арха къайтады, алайда артиллериястен жалаңда бири къалганын билдирмез ючюн.

Налай бир некездан дагында чабуул этеидиле. Атакъга кетюрогленени аларында аур танк келеди. Аны оң эм сол жанында бир кесек архагъа ач юскеринде автоматчиклери бла эки бронетранспортер, Маукудан, топу жерлеп, жуукълаша келген танкдан кесю аймайды. Кеси-Кесине: «А!» - деп команда берди. Биринчи снаряд фашист танкны башынан бууду. Экинчи тийгенде, танкны топуно чыкълды. Бытыр артиллерист бронетранспортерден бирин топ бла уруп, экинчисин гранат атып бууду.

СССР-ни Баш Советини Президиуму 1945 жылда 27-чи июньда чыкълган Указы бла Шабса Мамедович Машкаудангъа Совет Союзу Жигити деген аты аталганды. Ол заманда анга жалаңда 21 жыл бола эди.

Басмага КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий хазыргъа анды

Тынгылы оноулашкандыла

Ахыры. Алпы 1-чи бетгедеи.

Туварланы котерик адамла белги этилгенди. Хар мал ючюн

Жыйылулгъа къыташхалы.

ислерни айгъа 200 сом тельеркиди. Аны жыйып, сорюочюлеге таппары администрацияны оқуучуларыны бойундады. Былай мадарла-

Солдан оңгъа: Къахшатуану администрациясыны башчысы Ажоланы Ахмат, элини С. Тарейшина советини председатели Мокъаланы Далхат.

ны этмей жарарыкъ тыйоюлда, нек дегенде аз заманын ичинде юч тууар тас болганды. Сора район арада орналамалла айлансала, бек эриши керюндеди. Сорюкте малларын къошагъа унамагъанлагъа ач тазир салыугъа дери да битеу амалла этилдиле.

Бызы бла сөз къоратылганын электрчиство ючюн хакъ тельуно юсюнден барганды. Къахшатуа шахар маталпы посёвка аты болганыкъа, андагыла

олде жашагъанлагъа эс къоратханы электрчистволарни ючюн кеп хакъ тельеидиле. Ол терсликин тозетриге керек болганыны юсюнден жыйылгъанла бир ауудан айткандыла.

МАМАЙЛАНЫ АЛИЙ.

Огъурлулукъну дерслери

Халкъыбыз кечюнчюлокъдан кыйыт, тууган жеринде жашууна къууанган кезиону жарыкъ буюгон да кёлюбюрге хыч-уулулукъ береди. 1957 жылда Тёбен Чегем эл да, жагънда кыралып, агъа юсюне бола башагъанды. Малчылыкъ, сабанчык терк айныдыла. Школ да эшикерлен ачады. Билге, 1-чи класса жюриогленге, ол кезиу къужур керюне эди. Къалай бла дөөсик, класс отула жетишмей, гитче сабийле да, абадан

жашы Хасибни юсюнден айтыргъа сөөме. Ол бизни физкултурдан бла иш усталыкъгъа юйретю дерслен окутханды. Кыялы эсе да, аны бир башха торлю жуукълугу бар эди. Жаш адамлагъа огъурлулугу, улугъа, гитче да намъсы берилуу биле да элликерине келин сойдюрген эди. Аны былай бир иши буюгон да эсимден кетмейди. Юй топ салыргъа суу буюнда ташла къайгъанды. Ол упуо мажарып кетиргинчи,

ретип башлагъанды. Кесини ач тогъса-ооннга улеу афмуру бар эди. Андан дерсле улгъа хыч югенле кеп эдиле. Ол а абаданлагъаны эл клубда, сабийлени ач школда юйретгенди. Къыбулула ач Гудулуни Ибрагим бла Къуулула Билму эдиле. Ала да бир заманда эринип, эриги жамауат жумушларын тындырды къымагъандыла.

Мен ол заманда экинчи классда окукъ эдим. Атам Аслен къолундан тууп, элпни Хасибге амандат эди. Орта школуно бошагъынчы жюриоддом мен кружка. Буюн да шукур этеме телсегерге юйренгениме. Аскерде къуллукъ этгениме, Владикавказда (Орджоникидзедге) окулгъаным да ол усталыгъым бла махтау алгъаным, жашууымда, шимде да болушукъ тапхана.

Тёбен Чегемни аласык, бизни телсере Хасибни ахшылыгъындан ачык ала билмеген хакъа адам болмаз. Ол кесини иш бек оюгенди, юйретген жашлары, къызлары кеп салды телсерелерин а абадан бек килегенди. Аны ючюн артыкъда ооо эрик усталыгъынчы.

Ол жылдада эпледе, район аралда да да художество самодельность коллективени эришуулер терк-терк бардырылганды. Элини телсеречилери алгъа хар заманда тира къыташханды тургъандыла. Бир жыл а республикалы эришууде бих хорлагъан эдик. Кюнлени биринде ач Хасибни аты бла элге телеграмма келгенди. Анда сен юйретген телсереуо жашла, къызла Москвага битеусоюз эришуулеме къыташыргъа чакъырладыла, деп айтылганды. Кесибизин миллет кийилрибиз эски болуп, жалаңга тикидирге ач заман ач къылып Москвага барамал къалганымыз бек ачыгъ тынди. Той-юнчю татаматбы, бизни къуандырыргъа, кеп жерлеге барып, хаух кийимле тилеген эди. Хар бири бир салты табып, ким биледи, зарлап-

Малкъларыны Хасиб.

нгамы эттен эдиле, бул шумаргъандыла. Алай болганыкъгъа биз, понгилоп къалмай, биолонда къаты жарду элип, кесибизни келир кенкурсагъа хазыргъанбыз. Жангы кийимле да мажарып, телсереули торлю-торлюлерин сайлап, усталыгъынчы ёсдюргенбиз, агъа юсюне бола барган элбизни жамауаттан кеп кере къуандыргъанбыз.

Биз орта школуно бошап, кимибиз аскерге кетдик, башхаларыбыз да окууларындан андан ары бардырыргъа къыралыбыны торлю-торлю шахарларында билик окуу юйлеге кирдиле. Той-юнчю башчыбыз Малкъларыны Хасиб да Нальчык башында (Волчыи ворота) интернет школда сабийлени телсегерге юйретме, махтаугъа тиийши болганды.

Бусагъатда эллекчиюле клубланы, культура юйленени онгары жооз кере да итиди бизни заманыбыздан эсе, алай алада жаркъыларду иш юкшюну орунундады. Мамырлыкъ, токълыкъ болган заманда жаш адамла кадарларына къууна жашаргъа, телсегерге, жыларгъа заман табаргъа керекидиле. Ол жанын эллекчиюлени власть органдары устак коллективле, жамауат биригуле итиге къыргъырсада, заман ашырып айланганын спортуха, тогъса-ооннга соймекчилери бегирек боар эди. Жаш адамлары арасында хуверлене келюнде. Алапы тизерге башчыла керекидиле. Эриктерге, эрикчюккеле кеп бла барсаала, алапы тозетю арта жамауатха къыйын болулугун унутмайлыкъ.

ГАБОЛАНЫ ХАМИТ.

Ветеранланы кёллерине жетгенди

Бу конюнде Нальчык шахарны отуз биринчи номерли школунда «Хорлапны жулдузул эстафетасы» деген ат бла къууанчы Жыйылуу болганды. Ол эстафетга декъаре айдан башлап апрельни ахырына дери Улуу Хорлапны 65-жыллык юбилейине аталып бардырылады. Окуучу юйле, сабий садыда бир бирлерине солдат къол жуудулулукъну, келир телсереге джюкъа айтды. Окъла дагында эсе тутуну юсюнден письмону бердиле.

Бу жол ол затланы отуз биринчи школу сабийлерине шахарны жашы жетенин комери башланган школ-сабий садыны окулчулары кетиргенди. Кууанчы жыйылулгъа къонокъгъа барыбыз да уруш къызыланы, жигитликни, къазауатда жан бергенлени эс-серинде тутаргъа чакъырлыгъы барганды. Ол эстафетга ага былай ити да къошулуу, Хорлапны 65-жыллык юбилейине аталып барганын да билдиргенди.

Тепелланы Асият селешеди.

Андан сора шахарны жашы жетенин комери башланган школуну-сабий садыны окулчулары, эстафетаны эмблемала-нилла да жазгъандыла. Алапы ач «Мени алпам – урушун ветераны» деген кёрмочке кёрюрге болуукъ эди.

Залдагъыла, къазауатда жан бергенлени эсериги, бир минутну шош сюелгенлеринден сора ач байрам концерт башланганды эди. Школчула «Катюшаны», «Венский вальсы» жылгъаларында, ветеранла да ала бла бирге жырлагъандыла.

Алгъашык малкълар, къабарты, орус тилде да айтылгандыла. Сабийле алапы миллет телсереули да телсегенди. Уруш жылда жазылган назмуланы окуп, сейир билдириле да этгенди. Башхача айтаанда, къонокъланы, ботонда урушка къыташхалыны кёллерине жетер ючюн, фахмуларын, кючлерин да аймагъандыла. Ахырында Тепелланы Асият, ветеранланы шахар Советини келечисин Вера Косовава школу администрациясына, усталыгъа, окулчуларгъа да алпай байгъа къыралганын ючюн ыразылыкъларын билдиргенди. Школну директору Анзор Егожев да ветеранланы келе тургъан уллу байрам бла алгъашылганды. Ала саукулугу, узакъ өмюрлю болуларынын оюйенин билдиргенди. Сабийле ач ветеранлагъа сауугъала бергендиле эм майдаланадыны, орденилерин юскеринден халар соргъандыла.

77-чи номерли НШДС-ни сабийлери эстафетаны эмблемаларын бердиле.

онюн ветеран, шахарны администрацияны билим берюу департаментини тамата специалистиси Тепелланы Асият, ветеранланы шахар Советини келечисин Вера Косовава эм башхала келгенди. Школчула ветеранлагъа къызуу къарла бла тобегенди. Тегеркину ач уруш жылдада жазылган жырыла бла музика кыйыленди. Тобешюну ача, Асият Магомедови бу жол школаны сабийлери эстафетаны эмблемаларын отуз тогузуну кер бергенлерин билдиргенди. Ол затла бирден-бирге кече, окулчуланы, битеу

ла да бир отууда отуруп, дерслете тынгылачу эдик.

60-чы жылда Тёбен Чегемде орта школу окулчулары концерт берген кезиу.

Юй жашууну юсюнден айтсагъа, асыры кеп жумуш болгъандан, бирин башлап, аны бошагъа экинчисине кёрерге тошгенди. Ошундан юйленени жагыртхан бла бирге отун-суу къайтып, ала ш хазырлау битеу юйюрге аур жооз эди. Нартох, картоф бачкаланы чагалу, басдыры дегенча ишле артыкъда сабийлени боюларында болганды. Эз юйюбюзню тап халгъа келтиргинчи, ол кезиуде жуукъланды или кесек заман кечиндик. Ата-буыны къоуу уста эди да, кеп турмай, юйю жагыртды, хар носни да тынгылы этди. Алай бла, уллу да, шүвк да юйюорбоз туугъан элбизде жашуу этип башлады. Энди ач мен буюн миллетию бизни културасын айнытуучу, жаш телсере билем берюуде атларын айдаргъаналадан бирлерини - Малкъларыны Къарсбийни

МОКЪАЛАНЫ ЭЛУРА СУРАТЛАНЫ ХОЛАПАНЫ МАРИЯТ алгъанды.

